

Z kroniki Instytutu Zachodniego

WALNE ZEBRANIE CZŁONKÓW INSTYTUTU ZACHODNIEGO

Dnia 9 kwietnia 1974 r. w Sali Czerwonej Pałacu Działyńskich w Poznaniu odbyło się Walne Zebranie Członków Instytutu Zachodniego. Porządek obrad był następujący:

1. Zagajenie i wybór przewodniczącego Walnego Zebrania
2. Odczytanie protokołu Walnego Zebrania z dnia 30 marca 1973 r.
3. Sprawozdanie Kuratorium i Rady Naukowej oraz Dyrekcji z działalności za rok 1973
4. Sprawozdanie finansowe za rok 1973 i preliminarz budżetowy na rok 1974
5. Sprawozdanie Komisji Rewizyjnej
6. Plan naukowy i wydawniczy na rok 1974 i lata następne
7. Dyskusja nad sprawozdaniami
8. Powzięcie uchwały o udzielenie Dyrekcji IZ absolutorium za działalność w okresie sprawozdawczym i zatwierdzenie planu pracy i preliminarza na rok 1974
9. Wybór członków Komisji Rewizyjnej
10. Wybór nowych członków IZ
11. Wolne wnioski

1. Zebranie otworzył o godz. 11-tej prezes Kuratorium Instytutu Zachodniego, prof. dr Jan Wąsicki, witając przybyłych gości oraz członków IZ. Następnie prezes Kuratorium przedstawił zebranym prof. dra Lecha Trzeciakowskiego, dyrektora Instytutu, który objął swą funkcję dnia 1 czerwca 1973 r. Za zgodą obecnych prof. Wąsicki przewodniczył dalszym obradom.

Przewodniczący zaproponował, by do porządku dziennego, udostępnionego wcześniej uczestnikom zebrania, wnieść poprawkę, polegającą na połączeniu punktów 3 i 4. Proponowany program przyjęto bez zastrzeżeń. Na sekretarza zebrania powołano mgr Małgorzatę Waller.

Zebrani minutą milczenia uczcili pamięć członków Instytutu zmarłych w r. 1973/1974: prof. dra Włodzimierza Antoniewicza, prof. dra Stanisława Arnolda, doc. dra Janusza Rachockiego, dra Jana Szajbla, prof. dra Stanisława Herbsta, red. Tadeusza Kraszewskiego, prof. dra Tadeusza Lewickiego oraz mgra Jerzego Bartosika.

2. Protokół z Walnego Zebrania Członków IZ, jakie odbyło się 30 marca 1973 r. opublikowano w „Przeglądzie Zachodnim” nr 2/73, zrezygnowano więc z jego odczytania.

3 i 4. Sprawozdanie Kuratorium, Rady Naukowej oraz Dyrekcji za okres 1 stycznia 1973 - 31 grudnia 1973 ogłoszono w formie osobnej broszury, udostępnionej wcześniej członkom IZ.

Komentarz do sprawozdania władz Instytutu wygłosił dyrektor prof. dr Lech

Trzeciakowski. Omawiając działalność Instytutu w r. 1973 mówca scharakteryzował bliżej dorobek naukowy i wydawniczy IZ, obecną strukturę Instytutu, zmiany personalne i lokalowe, kwestię uposażeń itp.

Prezentując tematykę badawczą Instytutu w minionym roku prof. Trzeciakowski nawiązał do wniosków II Kongresu Nauki Polskiej oraz założeń obchodów Roku Nauki Polskiej, mających istotne znaczenie m. in. dla określenia funkcji i miejsca Instytutu Zachodniego. Wśród węzłowych tematów badawczych podjętych przez dyscypliny humanistyczne przynajmniej dwa wiążą się ściśle z pracami prowadzonymi w obrębie Instytutu:

- a) badania nad przemianami gospodarczymi państw zachodnich i tzw. trzeciego świata;
- b) badania nad świadomością historyczną narodu polskiego.

Instytut kontynuując dotychczasowe prace, zachowuje swą dawną strukturę, umożliwiającą badania interdyscyplinarne. Dokonane w minionym roku zmiany strukturalne wiązały się ze zmianami personalnymi. I tak w r. 1973 złożył funkcję dyrektora IZ wieloletni kierownik tej placówki, prof. dr Władysław Markiewicz, mianowany Sekretarzem Wydziału I (Nauk Społecznych) PAN. Do pracy na UAM odszedł dotychczasowy kierownik Zakładu Socjologii doc. dr Zygmunt Dulezewski, mgr Zbigniew Jaśkiewicz powołany został na stanowisko dyrektora administracyjnego PTPN. Wysiłki Dyrekcji zmierzały do utrzymania i umocnienia istniejących zakładów, któremu to celowi służyło m. in. przyjęcie nowych pracowników naukowych. Zakład Prawno-Polityczny przemianowano na Zakład Nauk Prawnych, którego kierownictwo objął doc. dr Lech Janicki, a Zakład Ruchów i Partii Politycznych na Zakład Nauk Politycznych pod kierownictwem doc. dra Janusza Sobczaka. Kierownikiem Zakładu Socjologicznego został z dniem 1 sierpnia 1973 r. doc. dr Józef Konieczny. W okresie sprawozdawczym pracownicy IZ podnosili swoje kwalifikacje zawodowe, uzyskując wyższe stopnie naukowe (m. in. tytuły profesora nadzwyczajnego uzyskali: doc. dr habil. Jerzy Krasuski i doc. dr habil. Lech Trzeciakowski), byli także laureatami nagród, przyznawanych za wybitne osiągnięcia naukowe (prof. dr Jerzy Krasuski).

W okresie sprawozdawczym w oficynie wydawniczej Instytutu opublikowano 5 monografii oraz 10 zeszytów czasopism, o łącznym nakładzie 22 500 egzemplarzy (266, 65 ark. wyd.). Charakteryzując dorobek wydawniczy Instytutu prof. Trzeciakowski wskazał na znaczenie reaktywowania serii *Documenta Occupationis*, planowanej na 50 tomów (dwa tomy rocznie), której sekretarzem naukowym został doc. dr Marian Olszewski.

Z kolei prof. Trzeciakowski omówił współpracę Instytutu z placówkami zagranicznymi, wymianę publikacji, funkcje zagranicznych staży naukowych oraz udział IZ w organizowaniu międzynarodowych i krajowych konferencji specjalistycznych, a także jego działalność popularyzatorską (odczyty, spotkania, prelekcje itp.).

W roku 1973 nastąpiła zmiana uposażeń pracowników naukowych i wydawniczych IZ, a także zasadnicze zmiany lokalowe. Władze miejskie przejęły dotychczasowe pomieszczenia IZ, znajdujące się w budynku tzw. Wagi, przeznaczając na potrzeby Instytutu Pałac Działyńskich.

W roku sprawozdawczym powołano nową komórkę badawczą — Zakład Badań nad Polonią Zagraniczną PAN, związaną organicznie z Instytutem, którego dyrektor jest równocześnie kierownikiem Zakładu. Tematyka badawcza nowej placówki obejmować będzie problematykę wychodźstwa polskiego na zachodzie Europy.

Na zakończenie swego wystąpienia prof. Lech Trzeciakowski omówił współ-

działanie Instytutu z innymi placówkami i środowiskiem naukowym Poznania, głównie z UAM i WSE, podziękował władzom wymienionych instytucji za dotychczasową współpracę, a władzom miejskim i partyjnym za życzliwą opiekę.

Sprawozdanie finansowe za r. 1973 oraz preliminarz budżetowy na rok 1974 opublikowano we wspomnianej broszurze, obejmującej sprawozdania władz Instytutu. Komentarz na temat sytuacji finansowej Instytutu wygłosił wicedyrektor mgr Henryk Naskrent. M. in. wyjaśnił, iż z dniem 1 stycznia br. zarządzeniem Ministra Finansów wprowadzone zostały w planach budżetu pewne zmiany kwalifikacyjne. Ponadto dyrektor Naskrent poinformował, iż w kosztach wznowienia serii *Documenta Occupationis* partycypować będą m. in. Główna Komisja Badania Zbrodni Hitlerowskich, Wojskowy Instytut Historyczny oraz PAN.

5. Protokół Komisji Rewizyjnej z kontroli działalności IZ w roku 1973 odczytał członek Komisji dr Jan Prędko. Protokół dotyczył spraw finansowych, wydawniczych oraz bazy materialnej i lokalowej.

W odniesieniu do kwestii finansowych Komisja stwierdziła, iż gospodarka Instytutu prowadzona była prawidłowo, a dokumentacja finansowa nie nasuwa żadnych zastrzeżeń. Problemem pozostaje natomiast płatność składek członkowskich.

Komisja uznała, iż wykonanie planowanych wydatków w pozycji „bezosobowy fundusz płac”, dodatków od wynagrodzeń oraz fundusz na podróże służbowe, nie nasuwa merytorycznych wątpliwości.

Równocześnie Komisja Rewizyjna poddała pod rozwagę władzom Instytutu i Walnemu Zgromadzeniu kwestię zwiększenia funduszu socjalnego.

Analizując produkcję wydawniczą IZ Komisja podkreśliła funkcję wydawnictw własnych, stanowiących wyraz działalności naukowej Instytutu. Biorąc pod uwagę dane statystyczne dotyczące wydawnictw IZ Komisja uznała, iż publikacje nie objęły całego dorobku naukowego Instytutu. Komisja wyraziła postulat, by władze Instytutu Zachodniego nadal uważały pozyskanie większych środków na cele wydawnicze za jedno z głównych zadań nowej kadencji.

Pozytywnie oceniła Komisja wzrost księgozbioru. Równocześnie jednak stwierdzono, że jego obecne rozmiary i przewidywany dalszy wzrost stwarza konieczność uzyskania nowych, odpowiednich pomieszczeń magazynowych i bibliotecznych. Analizując rozwój wymiany wydawnictw z placówkami zagranicznymi Komisja stwierdziła pewną dysproporcję między liczbą gratisów otrzymywanych a emitowanych za granicę.

Dokonane zmiany lokalowe Komisja oceniła jako korzystne, pod warunkiem, iż Pałac Działyńskich w całości (poza Biblioteką Kórnicką) zostanie oddany do dyspozycji IZ. W rozwiązaniu istniejących trudności — zdaniem Komisji — niezbędna wydaje się pomoc Urzędu miasta Poznania.

Komisja nie odnotowała istotniejszej poprawy w wyposażeniu technicznym Instytutu, co utrudnia bardziej efektywną działalność naukową.

Podsumowując wyniki przeprowadzonej kontroli Komisja stwierdziła, iż w minionym roku Instytut działał w trudnych warunkach. Mimo to podstawowe cele IZ zostały osiągnięte. W tej sytuacji Komisja wniosła o udzielenie władzom Instytutu Zachodniego absolutorium za rok 1973.

6. Plan naukowy i wydawniczy na rok 1974 i lata następne przedstawił dyrektor IZ prof. dr Lech Trzeciakowski. Główne założenia planu określonego jako „otwarty i elastyczny” mieszczą się w ramach programu i planu 5-letniego, zatwierdzonego przez Sekretarza Wydziału I Nauk Społecznych PAN. Plan Instytutu uwzględnia częściowo postulaty zgłaszane na naradach naukowców i praktyków, odbytych w Warszawie w listopadzie 1973 r. Wyrazem tego są m. in. plany wy-

dawnicze IZ. Łącznie w r. 1974 przewiduje się wydanie 5 pozycji zwartych, z których największą wagę przywiązuje się do pracy zbiorowej pod red. prof. dra J. Krasuskiego, prof. dra G. Labudy i doc. dra A. W. Walczaka pt. *Stosunki polsko-niemieckie w historiografii* (ukazała się w kwietniu 1974 r.) Ponadto w r. 1974 planuje się wydanie dwóch zeszytów „PWA” i „PAO”, poświęconych 1) tematyce 30-lecia PRL, 2) wkładowi Polski w tworzenie systemu bezpieczeństwa zbiorowego Europy. W związku ze wznowieniem *Documenta Occupationis* przewiduje się wydanie w bieżącym roku pierwszego tomu serii. Tak jak w poprzednich latach, „wizytówką” wydawniczą Instytutu pozostanie „Przegląd Zachodni”. Wysiłki Dyrekcji zmierzać będą w kierunku zwiększenia środków na cele wydawnicze, co w przyszłości pozwoli na rozszerzenie planu wydawniczego, odpowiadającego rzeczywistemu dorobkowi naukowemu IZ.

7. W dyskusji nad sprawozdaniami głos zabierali kolejno: prof. dr Adam Vetulani — nawiązał w swym wystąpieniu do kwestii lokalowych, oceniając salę zebrań jako mało akustyczną i postulował jej zradionizowanie. Główna część jego wypowiedzi dotyczyła koncepcji Zakładu Badań nad Polonią zwłaszcza zakresu tematycznego i chronologicznego podjętych w niej badań.

Nawiązując do spraw wydawniczych prof. Vetulani ocenił wysoko ostatnią publikację IZ — monografię stosunków polsko-niemieckich w historiografii — ostro skrytykował natomiast wysokość nakładu. Uznał, iż nakład tej pozycji winien był zwiększony, ona sama natomiast szeroko rozpowszechniona, m. in. zaleceniem Ministerstwa Szkolnictwa zatwierdzona do użytku bibliotek.

W zakończeniu swej wypowiedzi prof. Vetulani raz jeszcze zaapelował o zwiększenie nakładów wydawnictw Instytutu oraz prosił o informację, czy IZ prowadzi kartotekę recenzji dotyczących swoich publikacji, ukazujących się poza granicami kraju. Postulat systematycznych obserwacji reakcji i oddźwięku, jaki wydawnictwa Instytutu wywołują za granicą prof. Vetulani uznał za bardzo istotny. Przychylił się także do wniosku Komisji Rewizyjnej i Dyrekcji dotyczącego unowocześnienia bazy technicznej IZ.

Prof. dr Adam Wrzosek nawiązując do sprawozdania finansowego poruszył kwestię dotowania Instytutu. Prace IZ, pod względem wagi i zakresu, ocenił jako wykraczające daleko poza działalność większości towarzystw naukowych, dlatego też — jego zdaniem — Instytut Zachodni winien być dotowany proporcjonalnie do realizowanych zadań.

Doc. dr Kazimierz Ślaski postulował nawiązanie wymiany wydawnictw z krajami skandynawskimi, głównie zaś z Norwegią, która np. w odniesieniu do tematyki okupacyjnej dysponuje bogatym dorobkiem naukowym (publikowanym także w j. angielskim). Ponadto doc. Ślaski wyraził pogląd, iż stosunkowo niska liczba gratisów emitowanych przez Instytut wiąże się z faktem, iż wydawnictwa IZ, poza „PWA” i „PAO”, ogłaszane są wyłącznie w języku polskim. W związku z tym mówca uznał za konieczne, by ważniejsze monografie publikować także w językach zachodnich.

Prof. dr Henryk Bąkowski ocenił jako — jego zdaniem — zbyt niskie środki, którymi rozporządza Instytut na cele podróży służbowych. Dlatego też apelował o odpowiednie korektury budżetowe.

Doc. dr Bogdan Dopierała stwierdził w całej rozciągłości słuszność i prawidłowość dotychczasowych kierunków działania podejmowanych przez Instytut Zachodni. Wysoko ocenił dorobek wydawniczy IZ, wymieniając przede wszystkim następujące prace:

Jerzy Krasuski, *Stosunki polsko-niemieckie 1919 - 1925*; Jerzy Krasuski,

Stosunki polsko-niemieckie 1926 - 1932; Marian Wojciechowski, *Stosunki polsko-niemieckie 1933 - 1938*; Janusz Sobczak, *Propaganda zagraniczna Niemiec weimarskich wobec Polski*.

Przypominając iż prace Krasuskiego i Wojciechowskiego należą do dawno wyczerpanych, postulował ich rychłe wznowienie, w nakładach odpowiadających rzeczywistemu zapotrzebowaniu. W kwestii finansowania Instytutu doc. dr Dopierała podzielił pogląd przedmówców, iż rola tej placówki winna znaleźć wyraz w zwiększonych dotacjach, zabezpieczających w pełni realizację ważkich zadań IZ.

Prof. dr Adam Vetulani wniósł o bliższe sprecyzowanie zakresu badań objętych tematem: „recepja kultury polskiej w RFN”.

Dr Franciszek Szymiczek poparł wnioski poprzednich mówców dotyczące finansowania Instytutu. W kwestii tej wyjaśnień udzielił prof. dr J. Wąsicki.

Dr Bronisław Ratus, nawiązując do planów naukowych Instytutu postulował włączenie doń bieżących badań związanych z otwarciem granicy PRL-NRD. Dr Ratus poinformował zebranych, iż środowisko zielonogórskie podjęło już prace z wymienionej tematyki, skupiając się na kwestiach oświaty i kultury oraz wyraził chęć bliższej współpracy na tym polu z Instytutem Zachodnim.

Do wypowiedzi dra Ratusia nawiązał prof. Vetulani, potwierdzając celowość szczegółowych badań na temat skutków otwarcia granicy między Polską a Niemiecką Republiką Demokratyczną.

W związku z przytoczonymi wypowiedziami prof. Wąsicki poinformował, że odpowiednie prace zostały już podjęte w Instytucie przez grupy robocze pracujące pod kierunkiem doc. dra A. Kwileckiego.

Podsumowania dyskusji dokonał prof. Lech Trzeciakowski, który też udzielił odpowiedzi i wyjaśnień na postawione pytania. M. in. podziękował zebranych za wystąpienia dotyczące kwestii finansowania IZ i wyraził nadzieję, iż obecność przedstawicieli władz centralnych PAN wpłynie na pozytywne zrealizowania zgłaszanych postulatów. Nawiązując do wypowiedzi prof. Vetulaniego poinformował, iż Zakład Badań nad Polonią jest komórką PAN, pod względem merytorycznym związaną jednak jak najściślej z Instytutem. Obecnie przygotowuje się drugą wersję planu badawczego, zaś metodologię i uściślenie tematyki podjętych prac przewidziano jako temat osobnej konferencji, w której udział wezmą przedstawiciele różnych środowisk naukowych. W dalszym ciągu swej wypowiedzi prof. Trzeciakowski wyjaśnił, iż temat „recepja kultury polskiej w RFN” obejmuje badania nad tym, w jaki sposób kultura polska odbierana jest i rozpowszechniana w społeczeństwie zachodniemieckim.

Kończąc, prof. Trzeciakowski podziękował zebranych za udział w dyskusji oraz wysoką ocenę dorobku naukowego i wydawniczego Instytutu, stwierdzając równocześnie, iż Dyrekcja rozpatrzy możliwość ewentualnego zwiększenia nakładów.

8. Nawiązując do protokołu Komisji Rewizyjnej, prof. J. Wąsicki zaproponował głosowanie nad wnioskiem o udzielenie Dyrekcji absolutorium za działalność w roku 1973 oraz zatwierdzenie planu naukowego i wydawniczego na rok 1974. Oba wnioski przyjęto jednomyślnie.

9. W związku z upływem kadencji Komisji Rewizyjnej przewodniczący Zebrania podziękował w imieniu władz IZ za dotychczasową, wysoko cenioną pracę Komisji i postulował przedłużenie jej uprawnień na następną kadencję. Wniosek przyjęto jednomyślnie, w związku z czym prof. Wąsicki życzył Komisji, działającej w składzie: prof. dr J. Boroń, przewodniczący, prof. dr T. Puchalski, prof. dr J. Zajda, dr J. Prędko, dr R. Ławniczak — członkowie, dalszej owocnej działalności.

10. Prof. dr J. Wąsicki na wniosek Kuratorium i Dyrekcji przedstawił listę

kandydatów na członków Instytutu Zachodniego: dr Kazimierz Bartkiewicz, dr Marek Baumgart, doc. dr Byczkowski, mgr Andrzej Czarkowski, mgr Edward Dąbrowski, mgr Stefan Dąbrowski, dr Teresa Dahnalowa, dr Bogusław Gierlach, dr Józef Iwan, doc. dr Konstanty Kalinowski, Ludomir Kapczyński, dr Barbara Kołodziejska, mgr Adam Kołodziejski, mgr Stanisław Kowalski, doc. dr Tadeusz Nowak, dr Stanisław Parliński, dr Franciszek Pastwa, dr Jan Papiór, Jerzy Perdek, mgr Karol Przesmycki, dr Eugeniusz Szafrąński, mgr Tadeusz Sojka, dr Kazimierz Stachura, mgr Jerzy Schmidt, prof. dr Maciej Wiewiórowski, prof. dr Edmund Węgierek, doc. dr habil. Marian Zgórnjak, prof. dr Stanisław Wykrętowicz. Uzasadniając zgłoszenie tak obszernej listy prof. Wąsicki stwierdził, iż władze IZ widzą konieczność włączenia do prac Instytutu przedstawicieli innych środowisk, także pozapoznańskich, zajmujących się zblizoną tematyką. Argumentację tę poparł prof. Labuda, który bardzo pozytywnie ocenił fakt zgłoszenia znacznej liczby kandydatów, reprezentujących Lubuskie Towarzystwo Naukowe, od dawna związane blisko z IZ.

11. W ramach wolnych wniosków prof. dr Lech Trzeciakowski poinformował zebranych o celowości modyfikacji postanowień statutu, która pozwoliłaby ostatecznie na zwiększenie liczby członków Rady Naukowej tak, by skład Rady Naukowej IZ był identyczny ze składem Rady Naukowej Zakładu Badań nad Polonią. W kwestiach proceduralnych wypowiedzieli się prof. Vetulani i doc. dr W. Głowacki, w związku z czym prof. Trzeciakowski wyjaśnił, iż zamiarem Dyrekcji było zapoznanie zebranych z kierunkiem ewentualnych zmian statutu, które zapowiedziane wcześniej, zostaną poddane dyskusji podczas kolejnego Walnego Zebrania.

12. Obrady zamknął prof. dr J. Wąsicki, dziękując zebrany za przybycie i aktywny udział w zebraniu.

